

17. Yusupov V. A. (2014). Shliakhy vdoskonalennia normatyvno-pravovoho, orhanizatsiinoho ta kadrovoho zabezpechennia orhaniv prokuratury Ukrainy [Ways of improvement of normative-legal, organizational and personnel support of the prosecutor's offices of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya : Yurysprudentsiia – Scientific Herald of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence, 11(2), 49–52.* [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.09.2018

УДК 342.9

Обідник Богдан Миколайович,
здобувач Міжрегіональної Академії управління персоналом
dogban092015@i.ua

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ СУСПІЛЬСТВА У ЗАХОДАХ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Стаття присвячена актуальним питанням запобігання та протидії корупції в Україні. Адже однією із вагомих проблем життєдіяльності української нації є саме корупція. Корупційні прояви підривають інтерес міжнародної спільноти та виставляють країну в образі ненадійного стратегічного партнера.

З метою підвищення довіри до судової та правоохоронної систем, підвищення інвестиційної привабливості України органам влади варто звернути увагу на проведенні ефективної антикорупційної політики. Тому тематика протидії корупції в Україні наразі займає статус високого пріоритету в державній політиці та виступає предметом дослідження суб'єктів різноманітних сфер діяльності. Враховуючи те, що корупційна діяльність є вагомою перешкодою на шляху подальших демократичних процесів та втілення реформ, визначених пріоритетними для досягнення економічного піднесення, стабільності та сталого розвитку нашої держави, варто зосередитися на реалізації послідовних, спланованих і скоординованих заходів протидії корупції, що мають законодавче підґрунтя.

Ключові слова: корупція, запобігання корупції, протидія корупції, національна безпека, система протидії корупції, антикорупційне законодавство.

Obidny`k B. CURRENT PROBLEMS OF PARTICIPATION OF SOCIETY IN ACTION TO PREVENT CORRUPTION

The article is devoted to the urgent issues of prevention and counteraction of corruption in Ukraine. One of the major problems of the life of the Ukrainian nation is corruption itself. Corrupt practices undermine the interest of the international community and place the country in the form of an unreliable strategic partner.

In order to increase trust in judicial and law enforcement systems, increase the investment attractiveness of Ukraine, authorities should pay attention to conducting an effective anti-corruption policy. Because subjects against corruption in Ukraine in case of status takes high priority in public policy and acts as the subject of research subjects a variety of areas. Given that corrupt activity is a significant obstacle to further democratic processes and implement reforms identified priorities to achieve economic growth, stability and sustainable development of our country, we should focus on the implementation of consistent, planned and coordinated measures against corruption with legal background.

Key words: corruption, corruption prevention, counteraction to corruption, national security, anti-corruption system, anti-corruption legislation.

Постановка проблеми. Корупція в сучасних умовах постає тим елементом, що повністю знищує будь-які спроби здійснення реформування та державних перетворень України до стандартів європейського суспільства. Боротьба з цим явищем є одним із найголовніших компонентів сучасної демократичної держави. Створення ефективних механізмів боротьби з даним явищем є запорукою проведення успішних реформ в державі й повноцінного розвитку всіх державних інститутів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність зазначеної теми підтверджується значною кількістю зарубіжних та вітчизняних науковців, які займаються розробкою проблем щодо запобігання та боротьби з корупцією: Л. В. Багрій-Шахматов, А.І. Берлач, В.М. Гарашук, М. Ю. Бездольний, Л. Р. Біла-Гіунова, Б.В.Волженкін, Д. Г. Заброда, Д. І. Йосифович, В. І. Литвиненко, М. І. Мельник, А. І. Мізерій, О. Я. Прохоренко, А.І. Редька, О. В. Терещук, М. І. Хавронюк та інші.

Формулювання цілей статті. Статтю присвячено актуальним проблемним питанням запобігання та протидії корупції, а також розкриттю окремих напрямків удосконалення правоохоронної діяльності у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. За сучасних умов корупція стала чинником, який реально загрожує

національній безпеці і конституційному ладу України. Це явище негативно впливає на різні сфери суспільного життя нашої країни: економіку, політику, управління, соціальні та правові відносини, суспільну свідомість, міжнародні зв'язки [5, с. 67].

За визначенням багатьох науковців, корупція – це стародавнє явище, як і соціальний порядок, що керує життям людей. І так само давно люди намагаються знайти причини корупції та способи її обмеження.

Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року визначає корупцію, як використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки (пропозиції) такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка (пропозиція) чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [8].

Неоднозначними є точки зору вчених щодо поняття корупції. Так, зокрема, П.Панченко, А.Волобуєв, А.Гуров, О.Кожушко, С.Темнов розглядають корупцію як суто протиправну діяльність, яка полягає в підкупі державних службовців і громадських діячів, хабарництві та зловживанні службовим становищем, розкраданні державного, колективного або приватного майна, нецільовому використанні бюджетних коштів, зайнятті чиновниками підприємницькою діяльністю, сприянні з корисливою метою комерційній діяльності певних осіб, наданні їм необґрунтованих переваг і пільг, призначенні на посади некомпетентних осіб тощо [4, с. 56].

Зарубіжні науковці вивчають явище корупції у вузькому галузевому розумінні, і суб'єктами корупційних діянь бачать привілейовану особу з обмеженим доступом до себе населення, яка своєю політичною діяльністю впливає на державні та суспільні відносини за допомогою використання наданої політичної влади. Так, наприклад, Дж. ла Паломбал характеризує це явище як будь-які дії чиновників, якщо останні відступають від своїх визначених законом обов'язків в обмін на особисті вигоди [6, с. 31].

На думку багатьох науковців та практиків, боротьбу з корупцією за складністю сміливо можливо прирівняти до боротьби з людськими гріхами. Вона, по суті, і є комбінацією таких гріхів, як жадібність, заздрість, лінь і невгамовна спрага до насолод. Світ влаштований таким чином, що людські вади неможливо знищити, проте суспільство і держава можуть їх попередити й обмежити.

Корупція як негативний соціальний чинник суспільного життя є суттєвою перешкодою для розбудови правової держави та громадянського суспільства в Україні, заважає демократичним перетворенням, зводить нанівець важливі реформаторські ідеї, не сприяє позитивному іміджу України в міжнародних відносинах. Розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сучасному етапі розвитку держави. Її вирішенню має сприяти активна антикорупційна діяльність, відповідне законодавче забезпечення, рішучі дії владних структур та керівництва держави.

Одним із найбільш істотних чинників подолання корупції є ставлення населення до цієї проблеми. За результатами досліджень, проведених в Україні протягом останніх років, більше половини населення схильне до вчинення корупційних правопорушень. Крім того, значна частина населення не кваліфікує певні вчинки як корупційні, усвідомлюючи при цьому невідповідність такої поведінки нормам моралі чи професійної етики. За умови ефективно роз'яснювальної роботи серед населення можна змінити ставлення до такої практики як до неприйнятною, у такий спосіб антикорупційний потенціал суспільства значно зростає. Отже, нагальними є системне запровадження проведення освітніх заходів щодо моделей поведінки в тих чи інших ситуаціях із можливими корупційними ризиками; запровадження культури повідомлення спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції про факти вчинення корупційних правопорушень; подолання пасивності суспільства щодо протидії корупції; залучення широких верств населення до активної участі в антикорупційній діяльності [9, с. 4].

Участь громадськості у заходах щодо запобігання корупції є запорукою успішної антикорупційної політики..

Так, Романов М. В. зазначає що з корупцією можливо боротися, використовуючи різні заходи: суто репресивні, які полягають у виявленні, розслідуванні та розкритті корупційних правопорушень і притягненні винних осіб до відповідальності, або превентивні, такі як покращення прозорості, підзвітності і доброчесності державних структур, правовий захист громадян та підвищення правової обізнаності, підвищення етичних стандартів у діяльності публічних службовців, просвітницька робота з населенням та окремими цільовими групами, виховання молоді у дусі неприйняття корупції [10, с. 150].

Але жоден з цих заходів не буде успішним, якщо під час їх реалізації буде відсутня підтримка з боку суспільства. Досвід багатьох країн свідчить про те, що активність громадян, зацікавлених у подоланні корупції, є головною передумовою подолання корупції.

Саме тому про обов'язкову участь громадськості у подоланні корупції зазначено у Конвенції ООН проти корупції (UNCAC), підписання якої 9 грудня 2003 року міжнародною спільнотою стало однією з найбільш визначних подій в історії сучасних міжнародно-правових відносин у сфері запобігання та протидії корупції [3].

У положеннях цієї Конвенції, яка готувалася на основі найкращих практик у сфері запобігання корупції, серед іншого підкреслюється, що ефективна реалізація антикорупційної політики держави має базуватися на

комплексному застосуванні примусових, попереджувальних та просвітницьких процедур, що може бути забезпечено виключно за умови спільної участі у цьому процесі органів влади та громадськості.

Так, стаття 13 Конвенції визначає необхідність участі суспільства у заходах щодо запобігання і протидії корупції, а для цього необхідно сприяти активній участі окремих осіб і груп за межами державного сектора, таких як громадянське суспільство, неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад, з метою запобігання корупції й боротьби з нею та для поглиблення розуміння суспільством факту існування, причин і небезпечного характеру корупції, а також загроз, що створюються нею. Цю участь слід зміцнювати за допомогою таких заходів, як: посилення прозорості й сприяння залученню населення до процесів прийняття рішень; забезпечення для населення ефективного доступу до інформації; проведення заходів щодо інформування населення, які сприяють створенню атмосфери несприйняття корупції, а також реалізація програм державної освіти, у тому числі навчальних програм у школах й університетах; повага, заохочення та захист свободи пошуку, отримання, опублікування та поширення інформації про корупцію [10, с.150-151].

Недостатня правова обізнаність громадян досить часто є причиною порушень їхніх основних прав і свобод у повсякденному житті, серйозною перешкодою реалізації ними конституційно закріплених норм. Більшість громадян не знає правового механізму захисту своїх прав, а інша частина взагалі не обізнана з ними. Таке становище зумовлює необхідність усебічного роз'яснення основ правових актів, утвердження їх у свідомості громадян, перетворення на переконання й втілення в практику повсякденної поведінки. Адже, саме суспільство є істотним елементом в справі боротьби з корупцією, тому що воно, до певної міри, самостійно залучено в практику запобігання корупції. Водночас його участь необхідна, тому що існує безліч ролей, які суспільство може відіграти більш ефективно, ніж будь-який інший інститут [9, с. 152].

Дослідивши думки вітчизняних науковців, ми погоджуємось з ними, що, одним з ефективних інструментів контролю над запобіганням корупції в бюрократичному апараті є свобода слова й засоби масової інформації, які здійснюють інформування населення про негативний вплив корупції на авторитет державної влади й суспільство в цілому. Крім того, дієвим засобом у боротьбі з корупцією є консультації, що надаються громадянам через мережу правових громадських приймалень, а також роз'яснення щодо антикорупційного законодавства України з метою негативного ставлення до проявів корупції та виявлення факторів, що їм сприяють.

У подальшому з урахуванням змін у соціально-політичному й економічному житті суспільства необхідно корегувати стратегію і тактику цієї боротьби в напрямку пошуку оптимального співвідношення репресивних і попереджувальних заходів.

Ми вважаємо, що саме високий рівень нормативності, чітке законодавче врегулювання, системність заходів і мають визначити стратегію і тактику боротьби з корупцією в сучасних умовах.

Висновки. Процес реформування законодавства держави з метою еволюції правової системи і наближення України до передових світових показників рівня життя відбувається, на наш погляд, планомірно, проте через відсутність дієвих важелів боротьби з корупцією, лояльне ставлення частини громадян до вказаного явища спостерігається суттєве гальмування проведення реформ і розвитку держави.

Оскільки викоринення корупції це тривалий процес, який потребує використання багатьох різних методів і способів, вважаємо доцільним проведення в подальшому наукових досліджень у цій сфері з метою їх вдосконалення і впровадження в практичній діяльності органами публічного адміністрування.

Список використаних джерел:

1. Антикорупційна політика держави: міжнародне співробітництво, участь громадськості та правова освіта населення, як засоби боротьби з корупцією / Методичні рекомендації з правової освіти населення. Черкаси: Видавництво ЧОПОПП, 2011. 25 с.
2. Баранецька О.В. Законодавча підтримка протидії корупції в Україні. *Україна в умовах реформування правової системи: Сучасні реалії та міжнародний досвід*: матеріали III Міжнародної наук.-практ. конф., м. (Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет, 20-21 квітня 2018 р.) Тернопіль : Економічна думка, 2018. 408 с.
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Конвенцію ратифіковано із заявами Законом № 251-V (251-16) від 18.10.2006 р. Відомості Верховної Ради України. 2007. № 49. Ст. 2048.
4. Макухін О. О. Поняття корупції в Україні та ЄС: порівняльний аналіз, адміністративно-правовий аспект. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. Том 26 (65). 2013. № 2-1 (Ч. 2). С. 55–61.
5. Мельник М. Антикорупційна діяльність в органах державної влади та її наукове забезпечення. *Право України*. 2000. №3. С. 67–71.
6. Мілер В., Гределанд О., Кошечкіна Т. Звичаяєва корупція? Громадяни та уряд у посткомуністичній Європі. пер. Дмитро Скляренко. К.: «К.І.С.», 2004. 328 с.
7. Політична корупція: як розпізнати та подолати: навч.-метод. посіб. / За заг. ред. Давиденко К.С. [Авторів-укладачі: Таран В. В., Таран С. В., Грищенко І. Я., Леменов О. В., Волошина А. В., Скиба О. В.] К.: Ейдос, 2016. 52 с.

8. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 49. Ст. 2056.
9. Прояви корупції в системі освіти: запобігання та протидія: навч.- метод. посіб. / К. А. Бабенко, Н. Г. Діденко, М. В. Кондрашова та ін. К.: Грамота, 2015. 184 с.
10. Романов М. В. Основні засади запобігання корупції. Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини», 2017. 176 с.
11. Тінков А. Політична корупція в системі державного управління: українські реалії. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. № 1. С. 227–234.

REFERENCES

1. *Antykorupciina polityka derzhavy: mizhnarodne spivrobotnytstvo, uchast hromadskosti ta pravova osvita naseleunia, yak zasoby borotby z koruptsiieiu. Metodychni rekomendatsii z pravovoi osvity naseleunia [Anticorruption policy of the state: international cooperation, public participation and legal education of the population as a means of combating corruption. Methodical recommendations on the legal education of the population]*. (2011). Cherkasy: Vydavnytstvo ChOIPOPP [in Ukrainian].
2. Baranetska O.V. (2018). *Zakonodavcha pidtrymka protydii koruptsii v Ukraini [Legislative support for combating corruption in Ukraine]*. *Ukraina v umovakh reformuvannia pravovoi systemy: Suchasni realii ta mizhnarodnyi dosvid – Ukraine in the context of reforming the legal system: Modern realities and international experience: Materials of the III International Science. Conf., m. Ternopil : Ekonomichna dumka* [in Ukrainian].
3. *Konventsiiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty koruptsii: Konventsiiu ratyfikovano iz zaiavamy Zakonom № 251-V (251-16) vid 18.10.2006 r. [United Nations Convention against Corruption: The Convention was ratified with statements by the Law No. 251-V (251-16) of October 18, 2006]*. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. 49, article 2048. [in Ukrainian].
4. Makukhin O. O. (2013). *Poniattia koruptsii v Ukraini ta YeS: porivnialnyi analiz, administratyvno-pravovyi aspekt [The concept of corruption in Ukraine and the EU: comparative analysis, administrative-legal aspect]*. *Uchenye zapiski Tavricheskogo natsionalnogo universiteta im V I Vernadskogo Serii I Uridicheskie nauki – Scientists note the Taurian National University. V.I. Vernadsky. Series "Legal Sciences", Vol. 26(65), 2-1, 55-61* [in Ukrainian].
5. Melnyk M. (2000). *Antykorupciina diialnist v orhanakh derzhavnoi vlady ta yii naukove zabezpechennia [Anticorruption activity in state authorities and its scientific support]*. *Pravo Ukrainy – The law of Ukraine*, 3, 67-71 [in Ukrainian].
6. Miler V., Hredeland O., Koshechkina T. (2004). *Zvychaieva koruptsiia? Hromadiany ta uriad u postkomunistychnii Yevropi. per. Dmytro Skliarenko [Usual corruption? Citizens and Government in post-communist Europe. per. Dmytro Sklyarenko]*. K.: «K.I.S.» [in Ukrainian].
7. Taran V. V., Taran S. V., Hryshchenko I. Ya., Liemienov O. V., Voloshyna A. V., Skyba O. V. (2016). *Politychna koruptsiia: yak rozpoznyaty ta podolaty [Political corruption: how to recognize and overcome]*. Davydenko K.S. (Ed.). K.: Eidos [in Ukrainian].
8. *Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy vid 14 zhovtnia 2014 r. № 1700-VII [On Prevention of Corruption: Law of Ukraine dated October 14, 2014 No. 1700-VII]*. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. 49, article 2056 [in Ukrainian].
9. Babenko K. A., Didenko N. H., Kondrashova M. V. ta in. (2015) *Proiavy koruptsii v systemi osvity: zapobihannia ta protydiia [Manifestations of corruption in the education system: prevention and counteraction]*. K.: Hramota [in Ukrainian].
10. Romanov M. V. (2017). *Osnovni zasady zapobihannia koruptsii [Basic Principles for the Prevention of Corruption]*. Kharkiv: TOV «Vydavnytstvo «Prava liudyny» [in Ukrainian].
11. Tinkov A. (2010). *Politychna koruptsiia v systemi derzhavnoho upravlinnia: ukraïnski realii [Political corruption in the system of public administration: Ukrainian realities]*. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 1, 227–234 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 22.09.2018